

De vrouw die niet bestond

Ander werk van Marc Reugebrink

- Komgrond* (gedichten, 1988) Lucy B. en C.W. van der
Hoogtprijs 1989 en Hendrik de Vriesstipendium 1987
Wade (gedichten, 1991)
Wild vlees (roman, 1998)
De inwijkeling (essays, 2002)
Touchdown (roman, 2004)
Het grote uitstel (roman, 2007) De Gouden Uil 2008
Menens (roman, 2010)
Het geluk van de kunst (essay, 2012) Prijs van de Provincie
Oost-Vlaanderen voor Letterkunde 2013, essay en monografie
Het Belgisch huwelijk (roman, 2014)
Het huis van de zalmen (roman, 2016)
Zout (roman, 2019)

Marc Reugebrink

De vrouw die
niet bestond



Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV

2022

De auteur ontving voor dit boek een werkbeurs
van Literatuur Vlaanderen.



Copyright © 2022 Marc Reugebrink
Voor overname kunt u zich wenden tot Em. Querido's
Uitgeverij BV, Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam.

Omslag Esther van Gameren
Omslagbeeld Uwe Neumann
Foto auteur Saskia Vanderstichele

ISBN 978 90 214 2693 8 / NUR 301
www.querido.nl

Wer denkt, hat schon verloren...
– Mensching & Wenzel

Voor Julia

I

Kroon

Anna

Ik heb Elias Kroon nooit werkelijk gemist. Of misschien moet ik zeggen dat ik me niet herinner hem ooit gemist te hebben. Ik was zes toen hij verdween. Ik herinner me vaag dat mijn moeder veel telefoneerde in die dagen. Ze zat op het grote leren bankstel naast het kastje waarop de telefoon stond, nog zo'n oud bakelieten toestel met een draaischijf. Ze had een kort rokje met een zwarte panty aan. Ze had lange bruine haren die ze in een middenscheiding droeg. Met haar vrije hand streek ze soms een lok achter haar oor. Ze vouwde haar benen onder zich op de bank en leek op een zeemeermin uit een tekenfilm. Ik speelde met een barbie die ik van mijn grootvader had gekregen op mijn laatste verjaardag, een barbie met blonde haren, een barbie met groeiend haar, of beter gezegd met haar dat je uit haar hoofd kon trekken. Als je aan het eind was, het haar op zijn langst, en je nog een klein rukje gaf, verdween het weer terug in haar hoofd, als een zichzelf oprullend snoer van een stofzuiger.

Ik hoor niet wat ze zegt, mijn moeder, waarschijnlijk omdat ik zelf tegen mijn barbie aan het praten ben.

Maar er zal niets verontrustends in haar stem zijn geweest. Misschien was ze niet verontrust. Misschien was alles zoals het zijn moest, zoals ze verwacht had dat het zou zijn, en was wat ze over de telefoon hoorde alleen maar de bevestiging van de wereld zoals ze nu eenmaal is. Misschien was de verdwijning van Elias Kroon altijd al deel van die wereld geweest, ook toen hij er nog was. Maar dat herinner ik me niet.

Het uittrekken van het haar had niets pijnlijks. Ik keek naar het roerloze gezichtje, naar het tuitmondje, de grote, wijdopen, blauwe ogen onder wenkbrauwen die aan het gezicht een uitdrukking van permanente lichte verbazing gaven. Bereid, Barbie was bereid, te allen tijde bereid, bereid en ontvankelijk, en dat ik haar de haren uit het hoofd trok leek haar niet te deren. Het was pas na het laatste korte rukje dat ik meende dat er iets in haar gezichtsuitdrukking veranderde. Het begon te prikken op mijn hoofd, en onwillekeurig voelde ik of het niet mijn haar was dat langzaam in mijn hoofdhuid verdween, zich terugtrok tot mijn hoofd vanbinnen vol haar en vanbuiten kaal was, ik een blote schedel, glad en hard, een schil waar niets meer door kon, waar niets in of uit raakte. En ik zag op Barbies gezicht de schrik, de opengesperde ogen, de licht vertrokken mond. Ik moest dit ingroeien stoppen, dacht ik, en trok opnieuw aan het haar, wild en lichtelijk in paniek. Op een dag functioneerde het mechanisme niet meer. Maar dat was later.

★

Elias Kroon beweerde altijd dat de onvrijheid van mensen in landen achter het IJzeren Gordijn, in sommige Zuid-Amerikaanse staten en in Zuid-Afrika de voorwaarde was voor ons gevoel van vrijheid. Hij keek dan vorsend de collegezaal in, een halfgrond, een amfiteater met olopemde banken. Zijn studenten hingen aan zijn lippen. Er werd gezegd dat meisjes met lange haren inschreven op zijn colleges, zelfs als ze in die colleges niets te zoeken hadden. En in de cafés in de binnenstad spraken sommige mannelijke studenten, jongens nog, met kapsels die bedoeld waren om meer te zijn dan de uitdrukking van enkel een persoonlijke stijl (Kroon noemde het in de koffiepauzes, met rond zijn smalle lippen altijd die onweerstaanbare glimlach, ‘pamflettistisch haar’) – in de cafés spraken zijn studenten tot diep in de nacht over wat in de colleges was gezegd en wat daarmee bedoeld kon zijn, precieus bedoeld kon zijn. Want Elias Kroon verloor zich vaak in uitweidingen die volgden op een inval die hij kreeg als hij eenmaal begonnen was om te vertellen wat hij zich die dag had voorgenomen te vertellen. Hij kon een verhandeling over de Joods-Palestijnse kwestie onderbreken met een verwijzing naar François de La Rochefoucauld*, een auteur van wie geen enkele

* Een asterisk verwijst naar de aantekeningen vanaf pagina 255.

aanwezige ooit gehoord had, waarna een citaat in het Frans volgde dat bijna niemand verstond en dat voor wie het wel verstond niet dan met de grootste moeite in verband gebracht kon worden met wat hij daarvoor over Israël en de Palestijnen had gezegd, of met wat hij even daarna te berde bracht over de natuurlijke neiging van vrouwen om te flirten. 'We zijn nooit bij onszelf, altijd buiten onszelf,' zei hij vervolgens, en leek zich uitsluitend te richten tot een meisje met kortgeknipt rood haar dat links vooraan op de tweede rij zat en dat prompt tot in haar nek begon te blozen. Waarna een Latijns citaat volgde dat werkelijk niemand begreep – *Calamitosus est animus futuri anxius** – maar dat later, in de kroegen in het holst van de nacht, bij snoeiharde muziek van Nick Caves nieuwste lp *Kicking Against the Pricks* van een vertaling werd voorzien door een studente die tijdens haar middelbare school nog een jaar of wat Latijn had gevolgd en die het had opgezocht. 'Dat het slecht met je gesteld is als je bang bent voor de toekomst,' schreeuwde ze in het oor van een jongen met een veiligheidsspeld door zijn oorlel, die haar door de muziek eerst niet had verstaan. *And what costume shall the poor girl wear to all tomorrow's parties**. Hij zou wat later, al tegen het ochtendgloren, in de smalle steeg naast de dancing in een geur van afval, pis en verschaald bier zijn handen onder haar truitje steken en zijn onderlichaam tegen het hare duwen.

Elias Kroon was een ster, of toch tenminste binnen

de faculteit Letteren en Wijsbegeerte, die in een gloednieuw gebouw huisde achter de oude gevel van wat ooit de entree was van een inmiddels afgebroken concertzaal met een wereldberoemde akoestiek. Als hij het binnenplein overstak dat het oude en nieuwe gebouw van elkaar scheidde, draaide menig hoofd zich om en werd er jaloers gekeken naar diegenen die door hem met een hoofdknik werden begroet of soms zelfs met een kort praatje werden bedacht. Af en toe klopte hij wel eens iemand bemoedigend op zijn rug, of pakte hij een studente even kort bij haar elleboog terwijl hij met zijn andere hand een beweging maakte om wat hij vertelde te onderstrepen, kracht bij te zetten, van een sierlijk gebaar te voorzien. Waarna hij doorliep en met die enigszins verende pas van hem onder de ronde bogen van het voormalige concertgebouw de stad in wandelde.

Natuurlijk deden de wildste verhalen over hem de ronde – in de kantoortjes aan de lange gang waar hoogleraren, universitair docenten, wetenschappelijk medewerkers en in veel te kleine ruimtes samengeprangde promovendi die nauwelijks uitkwamen boven de stapels papier op hun bureau, wanhopig naar afleiding zochten; in de kantine beneden, waar het kantinepersoneel het doen en laten van elke docent, elke bestuurder en elke in het pand werkzame schoonmaker leek te kennen en niet te beroerd was daarover tegen Jan en alleman uit te weiden; in het statige rectoraat in de Huiskesgang waar bestuurders zich afvroegen of

ze zich geen zorgen moesten maken over de vermeende misdragingen van Elias Kroon, en steevast besloten dat zolang de verhalen over zijn wedervaren de universiteit geen imagoschade bezorgden men beter kon doen of zijn neus bloedde.

Zo was er het gerucht over de Franse uitwisselingsstudente met kort zwart haar die hem tijdens een mondeling examen plompverloren gezegd zou hebben dat ze aan fotografie deed 'dans le style de Siendie Shurmànn', en die een stapeltje zwart-witfoto's over de tafel naar hem zou hebben toegeschoven. Boven op de stapel een naaktfoto van haarzelf. Ze begreep dat hij nu geen tijd had om ernaar te kijken, maar misschien later, 'Chez moi?', waarop ze een klein, in tweeën gevouwen blaadje met haar adres in zijn handen duwde. Over wat er daarna gebeurd is, lopen de meningen uiteen. Volgens sommigen zou Kroon het papiertje zonder boe of bah in het borstzakje van zijn overhemd hebben gestoken en haar haar cijfer hebben meegedeeld. Volgens anderen zou hij de naaktfoto van het stapeltje hebben gepakt en iets gezegd hebben over scherptediepte, belichtingstijd en dat het verband tussen dit zelfportret en het werk van Cindy Sherman naar zijn mening ver te zoeken was. 'Die getuite lippen, dat hoofd iets achterover en met die halfgelooken ogen die als het ware door de wimpers heen kijken naar de anonieme, masculiene toeschouwer; die hand net boven het schaamhaar, op weg naar het eigen geslacht of er zich juist van weg bewegend: het is

zonder meer encenering van de vrouwelijke seksualiteit, maar toch veeleer vanuit het geïnternaliseerde mannelijke standpunt en daarmee nogal cliché. Het wil behagen. Terwijl de zelfsceneringen van Sherman veeleer een kritiek inhouden op de clichébeelden van dé vrouw, er niet op uit zijn om de fotografe te tonen, zoals jij hier doet, maar de inwisselbaarheid van de verschillende rollen die ze als vrouw geacht wordt te spelen.' Waarna hij het stapeltje naar haar teruggeschoven zou hebben met een: 'Zullen we dan nu maar aan het examen beginnen?'

Maar de suggestie dat er tussen beiden wél iets voorgevallen was, bleef overeind. Dat je als vrouw bij Elias Kroon je examen kon afkopen door je lichaam aan te bieden. Het was nu eenmaal wat mensen het liefste hoorden en weer doorvertelden. Het was ook het verhaal dat het beste paste bij wat men in bepaalde kringen van de universiteit graag van Elias Kroon wilde maken: een vrijgevochten (volgens sommigen té vrijgevochten), op een bepaalde manier wat scheef lopende (haast immorele), hippe (om niet te zeggen behaagzieke) intellectueel met een, juist door de tegenkating van de meer conservatief ingestelde collegae, grote aantrekkelijkheid voor het studentenvolkje. Een ster.

Een ster binnen zijn eigen universiteit dan toch, binnen de faculteit Letteren en Wijsbegeerte, achter de gevel van het oude concertgebouw, waar Kroon aan het einde van de gang op de derde verdieping een hoek-

kamer had met uitzicht op de piepkleine tuintjes en de rode pannendaken van de arbeidershuisjes in de Koningin Emmastraat, domein van een eerdere generatie studenten die na de jaren zeventig in de stad was blijven hangen en die 's zomers in hun tuintjes het oude, inmiddels wat ridicuul geworden hippiebestaan leek voort te zetten met blootloperij en het roken van jointjes. Met name die blootloperij leidde erg af als je, ergens in juli, bij hem in het kamertje zat om er een mondeling examen af te leggen. Al konden de blote dertigers die daar woonden en op wier lichamen duidelijk de sporen te zien waren van een wild studentenleven en een ongezonde voortzetting daarvan ver na de diploma-uitreiking op zo'n moment ook redding brengen. Soms vormden ze voor Kroon de aanleiding om een verhandeling over het nudisme en naturisme ten beste te geven, waarin hij via het hippiedom, vegetarisme, geheelonthouding en ascese, met een klein uitstapje naar de verheerlijking van het gezonde lichaam onder het fascisme zoals dat door Leni Riefenstahl onder andere vorm was gegeven in *Olympia* uit 1938, uiteindelijk bij de *Freikörperkultur* in de DDR en de vergevorderde emancipatie en de vrijheid van de vrouw achter het IJzeren Gordijn uitkwam. 'Daar kunnen de vrouwen hier nog een puntje aan zuigen,' zei hij. De twintig minuten die voor het examen waren uitgetrokken, bleken dan meestal verstreken en hij stuurde je met een acht de deur uit.

Als je op de derde verdieping uit het trappenhuis

door de glazen deur in de lange gang kwam, zag je hem op het eind al zitten. De deur naar zijn kamer stond altijd open en hij zat, half met zijn rug naar de deuropening, achter zijn bureau op een computer te werken. Als hij niet doceerde, schreef hij. De letters op zijn toetsenbord waren bijna allemaal verdwenen, weggesleten door zijn continue gehamer op de toetsen. Thuis werkte hij altijd op een typemachine. Je hoorde hem tot diep in de nacht bezig, een continu dreunen boven je hoofd, ook al had hij onder zijn typemachine een meermalen opgevouwen deken gelegd om het geluid zo veel mogelijk te dempen. Soms ruiste er stof achter het behang, of je ontwaakte 's ochtends in je bed met op je deken een dun laagje kalk, kalk die uit het plafond met de moulures en de rozet naar beneden was gekomen. Sinds de intrede van de computer werkte Kroon meestal op zijn kamer aan de universiteit – op een MS-DOS-pc met vierenzestig kilobyte werkgeheugen en een harde schijf van wel twintig megabyte. Maar op het bijgeleverde toetsenbord bleef hij hame-ren als was het zijn Olivetti Lettera 32. Daarop aangesproken door een vrouwelijke collega glimlachte hij vaag en zei: 'Ik hou van lapidair typen.'

Hij was veruit de productiefste docent van de hele faculteit, sommigen van zijn bewonderaars meenden zelfs: van de hele universiteit. Week na week belandden er op een groeiende stapel rechts vooraan op zijn bureau nieuwe artikelen, verhandelingen, halve boekwerken soms – ideeën, invallen, plotselinge inzichten

die hij tijdens zijn colleges, tijdens lange monologen, losjes leunend op een kathedraal waarop nooit papieren lagen, had uitgeprobeerd op zijn studenten. Het waren keurig bij copyshop Janus in de Hendrika Watermanstraat gelijmde syllabi, met voor en achter een schutblad in telkens een andere kleur – al was het spectrum beperkt: rood, groen, blauw en geel – en met voorop de titel in kapitalen en dubbel onderlijnd:

VRIJHEID & ONGELIJKHEID
DE KNICKERBOCKER & DE MINIROK
PIJN & MORAAAL
DE ETHOS VAN HET VERZET
AARDE & BLOED

Een wankele toren was het, en met ieder nieuw artikel dat hij boven op de stapel legde, dreigde de toren om te vallen.

BROEDERSCHAP VAN ZUSTERS
DE BANALITEIT VAN HET GOEDE
'LAAT MIJ MET MIJN WANBERADENHEID
DIT EUVEL LIJDEN'

Hij maakte kopieën voor zijn studenten, en natuurlijk waren zijn artikelen aanwezig in de faculteits- en universiteitsbibliotheek – in die laatste alleen op aanvraag, omdat Kroons productie al spoedig meer dan anderhalve meter in beslag nam, uiteindelijk zelfs 163

centimeter, om precies te zijn, 163 centimeter dicht tegen elkaar aan geperste A4'tjes, met op de rug van elke afzonderlijke publicatie geen ruimte voor zelfs maar een sticker met daarop de nummers van de hoofd- en onderafdeling en de eerste letters van de naam van de auteur (100 52.8 KROON), zodat het onmogelijk was om te zien om welke artikelen het precies ging, wat het was dat daar precies zo samengeperst stond. Een baal papier was het, hard als steen. 'Dat overleeft zelfs een brand,' meende doctorandus Van Reder, hoofdbibliothecaris in het statige, nog uit de middeleeuwen stammende gebouw aan het Academieplein. Hij verbande alles naar de kelder, waar het, na eerst te zijn ingeboekt op de systeemkaartjes, ergens op de aldaar opgestelde stellingen stond te verstoffen. Er was niemand die er ooit naar vroeg, zijn studenten niet, die de artikelen in de colleges uitgereikt kregen, noch iemand anders. Het ging ook elk jaar om andere artikelen en verhandelingen. Kroon kwam nergens op terug. Wat niet uitsloot dat hij zichzelf soms herhaalde, maar wat hij herhaalde stond dan toch in een ander dan het oorspronkelijke verband.

FEMINISME & APARTHEID

VERWONDBAAR VLEES

ZWIJGEN MET DE WOLVEN

AFSCHUW VAN GENEZING

PIJN ALS VERZET

'NEEMT & EET UIT MIJN INNIGSTE TUINEN'

Het was een doorlopend verhaal, waar je als student op een zeker moment in stapte, in werd meegezogen, waarin je opging in de volle overtuiging dat wat je hier te horen kreeg tot het belangrijkste behoorde wat je tot nu toe op de universiteit had geleerd; om er dan op een zeker moment weer uit te stappen – niet omdat er in de tussentijd iets was afgerond, maar omdat het semester voorbij was, afgesloten met een mondeling examen in de hoekkamer op de derde verdieping van de faculteit Letteren en Wijsbegeerte. Voor sommigen voelde het als een straf, alsof ze werden weggestuurd, alsof hun de toegang werd ontzegd tot een heiligdom. Ze sloten zich 's avonds in de cafés aan bij de nieuwe lichten studenten, de lagerejaars die nu aan de beurt waren om een heel gezegend semester lang het vak te volgen dat in het curriculum stond aangeduid als 'Kroon' – 'Kroon', omdat niemand wist waar het onder te brengen: was het filosofie, sociologie, didactiek, agogie; was het politicologie misschien, of toch literatuur? Ze schoven aan in een poging nog iets deelachtig te worden van de magie die ook de nieuwe lichten, aan de glans in hun ogen te zien, weer had weten te betoveren en een avondlang deed discussiëren over wat Elias Kroon bedoeld kon hebben met dit en met dat. Maar die discussies konden de echte colleges niet vervangen, het gevoel opgenomen te zijn in een geheimzinnig verband dat je als het ware vanzelf deed denken op een manier die je voordien vreemd was en die je nadien tevergeefs terugzocht, een denken dat

zonder Kroons aanwezigheid niet leek te lukken.

Een ster – binnen de faculteit, op het binnenplein tussen nieuwbouw en de oude voorgevel van het concertgebouw, in de cafés rond de Grauwpoort en De Peperhof, bij Ullrich, bij De Blauwe Eend, in de zitnissen rond het biljart in de achterzaal van café Jan Baljauw. Maar nooit verscheen ook maar één van Kroons artikelen in een periodiek, in een boek of verzamelbundel, noch werd er ooit een artikel van hem geciteerd in de bijdragen die wel in nationale en zelfs internationale tijdschriften het licht zagen en die maakten dat collega's, ook zij die binnen de faculteit Letteren en Wijsbegeerte werkten, een hogere academische status hadden dan Elias Kroon, meer aanzien hadden bij vakgenoten dan hij, uitgenodigd werden voor symposia, voor congressen in het buitenland zelfs, en heel soms gevraagd werden door kranten- en radio- en televisiejournalisten om, meestal licht haperend en met veel minder zwier dan Kroon het ongetwijfeld gedaan zou hebben, bepaalde kwesties toe te lichten en van een wetenschappelijk aura te voorzien – wetenschappers die belangrijker waren dan Kroon, of toch als belangrijker beschouwd werden door de buitenwereld waarin Kroon niet leek te bestaan, of alleen leek te bestaan voor studenten van de faculteit Letteren en Wijsbegeerte, voor wie hij een ster was, een orakel, een toevenaar.

Ik weet niet of hij ooit pogingen heeft ondernomen zijn artikelen in tijdschriften geplaatst te krijgen. De

druk om te publiceren was toentertijd nog niet zo hoog als tegenwoordig. Bij de faculteit Letteren waren docenten soms hun hele carrière bezig met het schrijven van een enkele dissertatie, om dan een paar jaar voor hun pensionering met een boekwerkje op de proppen te komen over drie romans van een bepaalde auteur, over een stroming in de literatuurgeschiedenis waar niemand ooit van gehoord had, over veertien gedichten die dichter X tijdens een verblijf van twee weken in dorp Y in het Harzgebergte had geschreven over melkmeisjes in het ochtendgloren – onderwerpen waarover ze eerder al artikelen hadden geschreven en waarover ze ieder jaar opnieuw in hun colleges in vrijwel dezelfde bewoordingen hadden gesproken. Weer anderen zagen het proefschrift als een levenswerk en presenteerden lijvige studies van bijna zevenhonderd pagina's of meer. 'Totaalzucht', zou Kroon daarover hebben gezegd, en 'doodsangst', en dat zij verwant was aan de 'properheidsmanie' die in sommige perioden van onze geschiedenis als 'rassenhygiëne' aan de dag getreden was. VOLLEDIGHEIDSVERLANGEN & RACISME – het had zomaar een van zijn syllabi kunnen zijn. Of iets over het inherente nazisme van promovendi. Hij was er driest genoeg voor.

Ook dat maakte hem niet populair bij anderen. Hij had een hinderlijke neiging tot dóórdenken – 'stúkken', zei doctor Willem Havedrecht nadat hij per ongeluk in een lunchpauze was aangeschoven aan het tafeltje waar Kroon zijn middagmaal gebruikte en na-

dien werd opgevangen door collega's die hem hadden zien zitten tegenover zijn hevig gesticulerende tafelenoot. Hij had er geen woord tussen kunnen krijgen en maakte een wat verwarde indruk. 'Elias herschrijft het woordenboek,' zei doctorandus Jannie van de Wal, die ook al eens volledig de kluts was kwijtgeraakt nadat ze op de gang van de derde verdieping lang met Kroon had staan praten en met iedere minuut dat het gesprek duurde het gevoel had gekregen dat ze steeds minder begreep van haar eigen onderzoek, haar vakgebied, van de wereld en zelfs haar eigen leven; dat woorden hun betekenis begonnen te verliezen, opdoken in een verband dat ze niet kende, een werkelijkheid schiepen waarin voor haar niets meer herkenbaar was. Ze was nadien van plan geweest de werkzaamheden aan haar proefschrift stop te zetten, zozeer had Kroon haar het gevoel gegeven dat de vragen die ze zichzelf stelde de absoluut verkeerde vragen waren en alleen maar konden leiden tot resultaten die eigenlijk al irrelevant waren nog voordat ze ze had kunnen formuleren. Ze had zich dom gevoeld. 'Of Kroon is gewoon gek,' had haar promotor gezegd – een mogelijkheid die haar choqueeerde, omdat niets in haar geneigd was zoiets te denken. 'Een geniale gek, misschien,' had ze gemompeld om hem ter wille te zijn. 'Ja, of gewoon een gek,' zei haar promotor weer. Ze legde nu troostend haar hand op Willem Havedrechts arm.

Er was iets waar je je bij Elias Kroon niet aan kon onttrekken, iets wat minder te maken had met wat

hij zei dan met hoe hij iets zei. Woorden hebben een lichaam, had Jannie al eens gedacht toen ze tegenover hem stond, of zelfs toen ze hem van op een afstand bekeek en hem bezig zag met studenten, met collega's, met bestuurders. Ze wist niet precies wat ze daarmee bedoelde. Maar Kroon noodde je ten dans. De dans van alle betekenissen, ja. De dans van zekerheden ook, het leed geen twijfel. Maar het was ook alsof Kroon je in wat hij zei daadwerkelijk mee de dansvloer op nam, je liet ronddraaien en -zwaaien, je passen liet doen waarvan je niet wist dat je ze kon, die je ook niet kende. Hij verleidde tot een duistere dans die je onder zijn leiding (in zijn armen, dacht Jannie) moeiteloos uitvoerde, een dans waarin je wegdraaide van jezelf, wegpirouetteerde uit een vertrouwd centrum. En Jannie moest toegeven: het was heerlijk. Verwarrend, wanhopigmakend zelfs, maar heerlijk. Ze had daar in de deuropening van haar eigen bureautje op de derde verdieping, destijds, tot haar eigen schrik gemerkt dat ze een loshangende streng van haar roestbruine haar in haar mond had gestoken en erop sabbelde. Het was om zelf gek van te worden. Geen wonder dat iedereen Elias liever kwijt dan rijk was, dacht ze, maar dat zij hem misschien juist daarom toch nog lang gemist had, zei ze later – toen hij weg was, zomaar, ineens, weg, de hoekkamer leeg, het scherm van zijn computer zwart, en alle letters op zijn toetsenbord verdwenen.

★